

Význam pripravovaného zákona o sociálnej práci

Meaning prepared law in Social Work

Gyorgy Herdics

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave

Recenzent: JUDr. Michal Kunosik, PhD.

Abstrakt

Autor článku poukazuje na primárny dôvod pre prípravu riešenia profesionálneho výkonu sociálnej práce formou nového právneho predpisu o sociálnej práci, podmienok výkonu sociálnej práce, ktoré sa vzťahujú k dynamickému rozvoju potrieb klientov. Cieľom zákona je podporiť profesionalizáciu výkonu všeobecne, najmä reguláciou minimálnej kvalifikácie. Zákon počíta so situáciou, že sociálna práca sa vykonáva práve pomocou sociálnych pracovníkov a kvalifikovaných asistentov.

Kľúčové slová: Zákon. Sociálna práca. Sociálna pracovník. Odbornosť. Profesionalizácia. Odborný asistent.

Abstract

The author of the article points out on the primary reason for preparing of solution of professional performance of social work by way of new legislative act of social work, conditions of performance of social work referring to dynamic development of needs of clients. The aim of the act is support the professionalization of performance in general, especially by

regulation of minimal qualification. The act is counting with situation that the social work will be performed just by social workers or qualified assistants.

Keywords: Act. Social work. Social Worker. Expertise. Professionalization. Fellow.

Návrh právnej úpravy sociálnej práce, podmienok výkonu sociálnej práce a podmienok výkonu niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny predkladá Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. V úzkej spolupráci so zástupcami vysokých škôl, na ktorých sa sociálna práca študuje združených v Asociácii vzdelávateľov v sociálnej práci, boli pripravené základné východiská právnej úpravy podmienok výkonu sociálnej práce.

Návrh upravuje profesijné podmienky výkonu sociálnej práce a nie profesijné zabezpečenie jednotlivých oblastí praxe – nie je napr. možné zamieňať pojem sociálne služby za pojem

sociálna práca, v oblasti sociálnych služieb, vzhľadom na povahu odborných činností, ktorými sú sociálne služby napĺňané, pôsobí mnoho profesií a jednou z nich je aj sociálny pracovník, ktorý vykonáva sociálnu prácu. Z tohto dôvodu má návrh za cieľ podporu profesionalizácie výkonu všeobecne, najmä ustanovením nevyhnutných kvalifikačných predpokladov.

„Primárnym dôvodom na prípravu návrhu riešenia profesijného zabezpečenia výkonu sociálnej práce prostredníctvom nového zákona o sociálnej práci, podmienkach výkonu sociálnej práce a o podmienkach výkonu niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny je, že oproti enormnému rozvoju vysokoškolského štúdia v študijnom odbore sociálna práca stojí stagnujúce pole formovania profesijných podmienok samotného výkonu sociálnej práce.

Sociálna práca bola ako študijný odbor vysokoškolského štúdia zavedená na Slovensku začiatkom 90-tych rokov minulého storočia. Ročne končia sociálnu prácu stovky absolventov (v roku 2012 to bolo cca 7500 absolventov denného a diaľkového štúdia), avšak len niektorí z nich skutočne sociálnu prácu v praxi aj

vykonávajú.“¹ Dôvody tohto stavu sú rôzne. V prvom rade je to dôsledok obdobia pred cca dvadsiatich rokov, v ktorom prakticky jedinou odbornú prípravu sociálnym pracovníkom poskytovalo pomaturitné nadstavbové štúdium a samotný výkon sociálnej práce zabezpečovali zamestnanci s rôznym vzdelaním, tak vysokoškolským, ako aj stredoškolským. Sociálnu prácu, a to napriek všetkému pokroku v tejto oblasti, však dnes, ako pred dvadsiatimi rokmi vykonávajú aj ľudia, ktorí nemajú zodpovedajúce vzdelanie. Ťažiskovým dôvodom je, že pre sociálnu prácu neexistujú žiadne oficiálne pravidlá výkonu. Sociálna práca nie je ako profesia slovenskou spoločnosťou veľmi oceňovaná a sociálna práca ako profesia má, napriek častému verbálnemu zdôrazňovaniu významu sociálnej práce, nízky profesijný status.

Dynamika vývoja potrieb klientov, očakávaní klientov aj odborníkov v praxi je nezadržateľná – stúpajú nároky na výkon, odbornosť, prax jasne ukazuje potrebu špecializácií v sociálnej práci, potrebu ďalšej odbornej prípravy na rôzne odborné metódy, na potrebu rôznych

¹ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. *Dôvodová správa k návrhu zákona o sociálnej práci, podmienkach výkonu sociálnej práce a o podmienkach výkonu niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny* [online]. Bratislava, 2014. [cit. 2014-06-05].

inštitucionálnych foriem výkonu sociálnej práce. Prax si zatiaľ pomáha sama – bez určenia toho, kto je sociálny pracovník, bez stanovenia profesijných predpokladov, bez určenia špecializácií, bez systematického celoživotného vzdelávania a tiež bez zodpovedajúceho a najmä zodpovedného formovania profesie samotnej. Slovenská republika nemá doposiaľ právnu úpravu, ktorá by riešila otázky profesijného zabezpečenia sociálnej práce v praxi, preto si návrh nového zákona kladie za cieľ podporiť profesionalizáciu sociálnej práce v praxi utvorením štandardných podmienok pre existenciu profesie. Navrhuje sa upraviť odbornú spôsobilosť, profesijnú organizáciu, profesijné tituly, výkon samostatnej praxe, ďalšie vzdelávanie. Návrh zákona je konštruovaný v základnej logike, že sociálnu prácu v praxi môže vykonávať ten, kto ju vyštudoval a ten, kto sociálnu prácu vyštudoval a vykonáva ju v praxi je sociálny pracovník, resp. odborný asistent sociálnej práce v závislosti od odborných spôsobilostí získaných stupňom štúdia. Návrh zákona vzhľadom na náročnosť problematiky počíta s postupným zavádzaním právnej úpravy do praxe, osobitne z dôvodu, že súčasťou návrhu je aj riešenie v súčasnosti neexistujúceho systému odborného celoživotného vzdelávania nielen v oblasti

sociálnej práce ale aj v oblasti sociálnych vecí rodiny.

Skreslený názor laickej verejnosti a žiaľ aj časti odbornej verejnosti na podstatu a význam tak zložitej a hlavne nezastupiteľnej profesie sa nepodarilo za posledných viac ako dvadsať rokov zmeniť. Ani vo vnútri profesie neboli zaznamenané výrazné úspechy – opakované snahy o uchopenie profesie prostredníctvom profesijných združení, ktoré nemali zodpovedajúce kompetencie neboli úspešné, ako málo efektívne sa ukazujú tiež čiastkové úpravy kvalifikačných podmienok pre jednotlivé oblasti výkonu vo vecných právnych predpisoch. V rámci diskusie sa objavili aj názory, že sociálnu prácu by mohli vykonávať aj iné profesie, nakoľko práve multidisciplinárnosť je pre riešenie sociálnych problémov nevyhnutná. Táto téza je nespochybniteľná – na riešení sociálnej problematiky sa musia zúčastňovať rôzne profesie, rovnako ako sa na riešení problémov musia podieľať zo svojho uhlu pohľadu rôzne profesie, avšak každá v postavení, ktorá jej prislúcha - sociálna práca je charakterizovaná interdisciplinárnym prístupom k regulovaniu a riadeniu sociálnej problematiky, využíva integrované poznatky z oblasti psychológie, psychiatrie práva, sociológie, politológie, sociálnej pediatrie, pedagogiky, filozofie,

religionistiky a pod. a práve multidisciplinárnosť robí sociálnu prácu nezameniteľnou s inými profesiami. Vzdelanie je elementárnym znakom každej profesie a je preto pochopiteľné, že ani pre profesiu sociálnej práce to nemôže byť inak. Tento zákon sa tiež nevzťahuje na poskytovanie informácií, na sprostredkovanie odbornej pomoci a na ďalšie čiastkové činnosti, ktoré svojim charakterom zodpovedajú činnostiam z oblasti sociálnej práce.

„Návrh zákona je konštruovaný v základnej logike, že sociálnu prácu v praxi môže vykonávať len ten, kto ju vyštudoval a len ten, kto sociálnu prácu vyštudoval a vykonáva ju v praxi je sociálny pracovník, resp. odborný asistent sociálnej práce. Nakoľko je potrebné rešpektovať slobodu profesie sociálnych pracovníkov, návrh kombinuje zákonnú reguláciu profesie s utvorením právnych podmienok na spravovanie profesie samotnými sociálnymi pracovníkmi prostredníctvom samostatnej profesijnej organizácie so zákonom priznanými kompetenciami. Navrhuje sa jasne ustanoviť, že sociálnu prácu vykonáva v praxi sociálny pracovník a odborný asistent sociálnej práce v závislosti od odborných spôsobilostí získaných stupňom vysokoškolského štúdia. Návrh upravuje zároveň aj všetky atribúty, ktoré prináležia etablovanej profesii – odbornú spôsobilosť, profesijné

tituly, výkon samostatnej praxe, profesijnú organizáciu a jej úlohy, ďalšie vzdelávanie.“² Aj keď má byť zákon primárne venovaný sociálnej práci a jej vykonávateľom, neobsahuje žiadne definovanie sociálnej práce – predchádzajúce pokusy o jej zadefinovanie (napr. v zákone o sociálnej pomoci), ako aj absencia takýchto úprav pre iné odbory potvrdzujú, že definície, ktoré nemajú normatívny obsah, resp. nie sú potrebné pre ďalšiu legislatívnu úpravu, patria teórii a ani právna úprava nemôže prebrať, resp. nahrádzať rolu teórie. Akákoľvek definícia, ktorá by svojou formou zodpovedala aj požiadavkám kladeným na zákon, by nebola univerzálne akceptovateľná vo všetkých oblastiach, v ktorých sa sociálna práca vykonáva. Pokusy o jej formulovanie na účely zákona by i naďalej odvádzali pozornosť od podstaty, ktorou je inštitucionalizácia a profesionalizácia sociálnej práce. Napriek uvedenému je sociálna práca v návrhu vymedzená prostredníctvom rozsahu odborných činností na vykonávanie ktorých na jednej strane pripravuje a na druhej strane oprávňuje konkrétny stupeň vysokoškolského štúdia sociálnej práce.

² Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. *Predkladacia správa k návrhu zákona o sociálnej práci, podmienkach výkonu sociálnej práce a o podmienkach výkonu niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny* [online]. Bratislava, 2014. [cit. 2014-06-05]

Práca s ľuďmi si vyžaduje veľkú zodpovednosť najmä, ak ide o prácu s tými, ktorí naozaj potrebujú našu pomoc. Sú to ľudia v najrôznejších životných situáciách i tí, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii. Kvalitná sociálna práca pomáha sociálnej zmene, pomáha riešiť problémy v medziľudských vzťahoch a pomáha ľuďom k spokojnejšiemu životu. Ekonomické a finančné kolízie stavajú sociálnu prácu takmer všade vo svete pred nové výzvy. Sú teda výzvami aj pre nás, aby sociálna práca ako ľudsko-právna profesia napomohla riešiť problémy a využila možnosti, ktoré nová situácia ponúka. Skreslený názor laickej verejnosti a žiaľ aj časti odbornej verejnosti na podstatu a význam tak zložitej a hlavne nezastupiteľnej profesie sa nepodarilo za posledných viac ako dvadsať rokov zmeniť. Ani vo vnútri profesie neboli zaznamenané výrazné úspechy – opakované snahy o uchopenie profesie prostredníctvom profesijných združení, ktoré nemali zodpovedajúce kompetencie neboli úspešné, ako málo efektívne sa ukazujú tiež čiastkové úpravy kvalifikačných podmienok pre jednotlivé oblasti výkonu vo vecných právnych predpisoch. Práve táto právna norma znamená nové výzvy pre sociálnu prácu, nové postupy a predovšetkým zmenu vnímania a postavenia sociálnych pracovníkov.

Zoznam bibliografických odkazov:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. *Dôvodová správa k návrhu zákona o sociálnej práci, podmienkach výkonu sociálnej práce a o podmienkach výkonu niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny* [online]. Bratislava, 2014. Dostupné na internete: <https://lt.justice.gov.sk/Document/PrintForm.aspx?instEID=-1&matEID=6813&docEID=338831&docFormEID=14&docTypeEID=-1&format=pdf&langEID=1&tStamp=20131115160050367>.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. *Predkladacia správa k návrhu zákona o sociálnej práci, podmienkach výkonu sociálnej práce a o podmienkach výkonu niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny* [online]. Bratislava, 2014. Dostupné na internete: <https://lt.justice.gov.sk/Document/PrintForm.aspx?instEID=-1&matEID=6813&docEID=338830&docFormEID=13&docTypeEID=-1&format=pdf&langEID=1&tStamp=20131115160050367>.

Kontakt na autora:

Dr.h.c. PhDr. PaedDr. ThLic. Gyorgy Herdics, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej
práce sv. Alžbety v Bratislave
e-mail: georgiuspaulus@gmail.com